

Protokół

122. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 9 listopada 2022 roku w formie wideokonferencji obsługiwanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji: T. Brzezińska-Wójcik, A. Czerny, S. Gil, R. Huszcza, S. Kaciszczenko, J. Kacprzak, D. Kalisiewicz, A. Markowski, J. Ostrowski, J. Pietrow, J. Pietruszka, A. Pisowicz, A. Reszke, T. Wites, W. Włoskowicz, E. Wolnicz-Pawłowska, B. Zagórski, M. Zych.

Obrady prowadził Maciej Zych, przewodniczący Komisji.

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 121. posiedzenia Komisji z dnia 21 września 2022 r.
3. Przyjęcie planu pracy Komisji na 2023 r.
4. Pozostałe sprawy bieżące.
5. Nazwy do wyjaśnienia/uzupełnienia.
6. Wykaz polskich nazw budowli – kontynuowanie omawiania wykazu nazw z obszaru Ukrainy.
7. Wolne wnioski.

Ad 1. Przewodniczący przywitał członków Komisji na 122. posiedzeniu.

Ad 2. Protokół 121. posiedzenia przyjęto bez uwag (16 głosów za, 0 przeciw, 1 wstrzymujący się).

Ad 3. Prezydium Komisji przedstawiło propozycję planu pracy KSNG na 2023 rok. Przedyskutowane zostały poszczególne punkty planu pracy, do niektórych z nich wprowadzono korekty redakcyjne. Dyskusję wywołała kwestia formy publikowania opracowań Komisji – czy powinny być one drukowane, czy wystarczy tylko forma cyfrowa (np. pliki PDF). J. Kacprzak zwróciła uwagę, że druk publikacji pociąga za sobą dodatkowe koszty, proporcjonalnie większe przy małych nakładach, natomiast zapotrzebowanie na egzemplarze drukowane opracowań Komisji zwykle jest dość małe (wydrukowane egzemplarze publikacji zalegają w GUGiK-u i nie ma na nie chętnych), duża część odbiorców woli korzystać z publikacji w formacie PDF. Planowane na 2023 rok 7. wydanie “Urzędowego wykazu nazw państw świata i terytoriów niesamodzielnych” będzie opublikowane zarówno w formie drukowanej, jak i w postaci pliku PDF. Natomiast planowane 5. wydanie “Polskiego przewodnika toponimicznego dla redaktorów map i innych użytkowników” prawdopodobnie będzie tylko w wersji cyfrowej (w planie pracy jednak nie doprecyzowano sposobu jego wydania, ostateczną decyzję podejmie Główny Urząd Geodezji i Kartografii) – M. Zych zauważył, że przewodniki toponimiczne opracowywane są jako zalecenie UNGEGN, a ich głównym odbiorcą są instytucje i osoby spoza kraju, w związku z tym publikacja cyfrowa dostępna nieodpłatnie w Internecie jest znacznie bardziej użyteczna niż wersja drukowana, gdyż ma znacznie szerszy zasięg; ponadto większość państw publikujących obecnie przewodniki toponimiczne przygotowuje wyłącznie ich wersje internetowe.

Dyskutowano także kwestię opracowania rozszerzonych zasad latynizacji. W ostatnich latach nikt nie zgłaszał się do opracowywania zasad, na które GUGiK przygotowywał zamówienia. W związku z tym zastanawiano się, czy punkt ten w dalszym ciągu utrzymywać w planie pracy. Ostatecznie uznano, że warto go zachować, zaś J. Kacprzak zaapelowała do członków Komisji, aby informacje o ogłaszanych przez GUGiK zamówieniach na opracowa-

nie zasad dla poszczególnych języków przekazywali też innym osobom ze środowisk naukowych, które mogłyby potencjalnie opracować takie zasady.

Po omówieniu poszczególnych punktów, cały plan pracy przyjęto przy 18 głosach za, braku głosów przeciw i wstrzymujących się.

Ad 4. M. Zych poinformował, że została zmieniona strona internetowa Komisji. Dotychczasowa strona została zastąpiona stroną na rządowej platformie gov.pl, do wymogów tej platformy dostosowany został układ strony i jej grafika. Nowy adres strony Komisji to: <https://www.gov.pl/web/ksng> (z dotychczasowego adresu ksng.gugik.gov.pl jest zrobione przekierowanie do nowego adresu). Nie jest to ostateczna wersja strony, jej układ może być jeszcze modyfikowany. Członkowie Komisji zostali poproszeni o zgłaszanie ewentualnych uwag do nowej strony i jej zawartości.

Członkowie Komisji dyskutowali, czy należałoby przyjąć uchwałę odnośnie do stosowania nazw z obszaru Ukrainy. Pod koniec września br. władze rosyjskie zorganizowały pseudogłosowania na okupowanych terenach i powołując się na ich „wyniki” Rosja anektowała te tereny – ani głosowania, ani aneksja nie są uznawane na arenie międzynarodowej, w tym przez Polskę. Rosjanie na tych terenach pozbawili język ukraiński statusu języka urzędowego, stosują rosyjskie nazwy geograficzne zamiast nazw ukraińskich, ponadto wprowadzili zmiany niektórych nazw. Komisja uznała, że wszelka rosyjska aktywność nazewnicza na obszarach Ukrainy powinna być ignorowana, a jedynymi poprawnymi endonimami są nazwy zatwierdzone/ustalone przez władze ukraińskie. W przypadku nazewnictwa stosowanego w języku polskim Komisja zaleca stosowanie ustalonych polskich egzonymów, zaś w przypadku ich braku, zlatynizowanych form endonimów ustanowionych przez władze ukraińskie. Po dyskusji komisja postanowiła przyjąć następującą uchwałę (aklamacja):

„Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej nie będzie uwzględniać żadnych zmian nazwicznych wprowadzanych przez rosyjskie władze okupacyjne na terenie Ukrainy.”

Ad 5. Omówiono nazwy do uzupełnienia lub wyjaśnienia z zasadniczego wykazu egzonymów.

W piśmie skierowanym do Komisji zwrócono uwagę na nazwę jednej z części Karwiny (Czechy) – Doły (czeski: Doly). Zdaniem autora pisma nazwa *Doły*, która ze względu na podobieństwo do języka polskiego bywa stosowana, budzi u części Polaków z tego terenu opór, gdyż ich zdaniem w języku polskim teren ten jest określany jako *Kopalnie* (po czesku ‘doly’ oznacza ‘kopalnie’).

Egzonim dla tej części miasta Karwiny pojawił się w „Polskich nazwach geograficznych świata” (cz. 1) z 1994 roku, następnie był powtórzony w „Nazewnictwie geograficznym świata” (z. 11) z 2009 r. i w obu wydaniach „Urzędowego wykazu polskich nazw geograficznych świata”. Weryfikacja stosowania polskiej nazwy wykazała, że używane są obie formy, zarówno w publikacjach wydawanych na Zaolziu, jak i w Polsce (niemniej sama nazwa pojawia się rzadko).

W trakcie dyskusji zwrócono uwagę, że obie nazwy mają swoje uzasadnienie, jednak nazwa *Doły*, jako fonetyczna adaptacja nazwy czeskiej, wydaje się właściwsza. Zwrócono przy tym uwagę, że sama nazwa jest dość nowa. Obecny obszar Dołów do czasów II wojny światowej zajmowała Karwina. W wyniku rozbudowy kopalń miasto zaczęto przenosić na tereny na północ od Frysztatu (który stał się dzielnicą Karwiny) i teraz tam znajduje się główna część miasta (zgodnie z ówczesnymi planami „nowa” Karwina miała być piątym co do wielkości miastem Czechosłowacji, planowanym na 120 tys. mieszkańców), a zabudowania dotychczasowego miasta zaczęto burzyć w latach 50. Tereny dawnej Karwiny zajęły kopalnie, a tej części miasta nadano nową nazwę.

Biorąc pod uwagę, że nazwa tej części miasta nie ma długiej historii, a forma *Doły* jest już dość ugruntowana, Komisja postanowiła zachować tę nazwę i nie zmieniać jej na *Kopalnie* (10 głosów za zachowaniem dotychczasowej nazwy, 4 głosy za zmianą, 4 głosy wstrzymujące się).

Do Komisji wpłynęło pismo z Biura Hydrograficznego Marynarki Wojennej dotyczące ustalenia egzonimu *Cieśniny Bałtyckie*, jako wariantowego dla nazwy *Cieśniny Duńskie*. W trakcie dyskusji zwrócono uwagę, że nazwa *Cieśniny Bałtyckie* jest dość często stosowana – poza mapami hydrograficznymi wydawanymi przez Biuro Hydrograficzne MW używana jest w wielu publikacjach książkowych, a także w encyklopedii PWN. Członkowie Komisji postanowili nazwę *Cieśniny Bałtyckie* przyjąć przez aklamację.

Dyskusję zaś wywołała kwestia, czy nazwa *Cieśniny Bałtyckie* miałyby być nazwą wariantową, czy jednak główną. Zwrócono uwagę, że nazwa ta bardziej odpowiada położeniu geograficznemu – cieśniny łączą Morze Bałtyckie z Morzem Północnym, w Danii zaś leżą tylko częściowo. Po dyskusji, przegłosowano, że nazwa *Cieśniny Bałtyckie* będzie nazwą główną, a nazwa *Cieśniny Duńskie* – wariantową (11 głosów za uznaniem nazwy *Cieśniny Bałtyckie* za główną, 7 za uznaniem nazwy *Cieśniny Duńskie* za główną, brak głosów wstrzymujących się).

Przy okazji zwrócono uwagę, że *Cieśniny Bałtyckie* są obiektem o nieokreślonym jednoznacznie zasięgu – w różnych opracowaniach i różnych językach termin ten odnoszony jest albo do samych Bełtów i Sundu, albo także do Kattegatu, ponadto z włączeniem lub wyłączeniem Zatoki Kilońskiej i Meklemburskiej.

Komisja jakiś czas temu ujednoliciła w nazwach budowli zapisy Święta Trójca / Trójca Święta do szyku Trójca Święta (zgodnie z „Pisownią słownictwa religijnego” oba szyki są poprawne). Jednak w przypadku Świętego Krzyża i Świętego Ducha szyk w nazwach nie był ujednolicony (Komisja przyjęła 8 nazw budowli zawierających te zapisy: *szpital Świętego Krzyża i Świętego Pawła* w Barcelonie, *bazylika Świętego Krzyża z Jerozolimy* w Rzymie, *kościół Krzyża Świętego* w Hachpacie, *kościół Krzyża Świętego* na jeziorze Wan, *kościół Świętego Ducha* w Tallinnie, *cerkiew Świętego Ducha* w Wilnie, *kościół Świętego Ducha* w Wilnie, *katedra Ducha Świętego* w Mombasie). Zgodnie z „Pisownią słownictwa religijnego” poprawne są oba szyki – Duch Święty i Święty Duch; w drugim przypadku poprawny ma być jedynie szyk Krzyż Święty. W trakcie dyskusji zwrócono uwagę, że jednak wbrew zaleceniom „Pisowni” szyk Święty Krzyż jest powszechnie stosowany, np. w nazwie znanego warszawskiego kościoła Świętego Krzyża. Komisja uznała, że w wypadku wspomnianych nazw ujednolicanie ich zapisu nie jest konieczne.

W nazwach kościołów Komisja przeważnie stosowała zapis Marii (w 35 przypadkach, np. *katedra Najświętszej Marii Panny* w Antwerpii, *bazylika Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny* w Trokach, *kościół Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny* w Jerozolimie), jednak dla dwóch kościołów zastosowany został zapis Maryi (*bazylika Najświętszej Maryi Panny na Zatybrzu* w Rzymie i *kościół Najświętszej Maryi Panny*, jako nazwa oficjalna, w Budapeszcie). Zgodnie z „Pisownią słownictwa religijnego” we wszystkich nazwach powinno być *Maryi*.

W trakcie dyskusji zwrócono uwagę, że zapis *Maryja*, podany w „Pisowni słownictwa religijnego” jest używany tylko w kontekście religijnym, zaś w codziennym języku jest zapisem przestarzałym. Nazwy kościołów znajdują się na granicy słownictwa religijnego i świeckiego – z jednej strony są nazwami obiektów sakralnych, z drugiej są nazwami stosowanymi w zwykłej przestrzeni publicznej. Zwrócono przy tym uwagę, że w nazwach kościołów często używany jest zapis *Marii* (np. *katedra Najświętszej Marii Panny*, *bazylika Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny*). Po dyskusji postanowiono, aby wszystkie nazwy

ujednolicić do zapisu *Marii* (12 głosów za ujednoceniem do zapisu *Marii*, 3 głosy za ujednoceniem do zapisu *Maryi*, 3 głosy wstrzymujące się) – w związku z tym nazwa *bazylika Najświętszej Maryi Panny na Zatybrzu* w Rzymie została zmieniona na ***bazylika Najświętszej Marii Panny na Zatybrzu***, zaś nazwa oficjalna *kościół Najświętszej Maryi Panny* w Budapeszcie na ***kościół Najświętszej Marii Panny*** (nazwa krótka to *kościół Macieja*). Ponadto ustalono, że przy pierwszym wystąpieniu tego typu nazwy zostanie dodany przypis, że zapis ze słowem *Maryja* jest również poprawny (zapis analogiczny, jak przy stosowaniu terminów *monastyr* i *monaster* oraz *nekropola* i *nekropolia*).

Na 111. posiedzeniu (2 grudnia 2020 roku) Komisja przyjęła nazwę *Mała Hagia Sofia* dla budowli w Stambule (historycznie to kościół Świętych Sergiusza i Bakchusa). Jednak po przyjęciu nazwy w tej formie pojawił się różny zapis dla dwóch budowli – dla drugiej budowli, będącej symbolem Stambułu, przyjęta została już znacznie wcześniej nazwa w zapisie *Hagia Sophia*. Uznano, że nazwy powinny zostać ujednocione. Pojawiły się jednak głosy, że w obu nazwach powinno być *Sofia*, gdyż taka jest transkrypcja zapisu greckiego Σοφία. Niemniej zwrócono uwagę, że nie można do historycznej nazwy stosować zasad transkrypcji współczesnego języka greckiego (wówczas Άγία Σοφία dałoby *Ajia Sofia*), a nazwa w formie *Hagia Sophia* jest powszechnie stosowana, w tym w słownikach ortograficznych i encyklopediach. Przewodniczący zdecydował, że nie będzie głosowana ewentualna zmiana nazwy *Hagia Sophia*, a jedynie ewentualna zmiana nazwy *Mała Hagia Sofia*. Za zmianą nazwy *Mała Hagia Sofia* na ***Mała Hagia Sophia*** było 13 głosów, przeciw zmianie były 4 głosy, jeden głos był wstrzymujący się.

Uwagi do niektórych nazw budowli zgłosiła prof. U. Bijak, która opracowywała odmianę nazw budowli. W odniesieniu do zgłoszonych propozycji Komisja postanowiła:

- zmienić egzonim *Zakryty Most* na ***Kryty Most*** (Łowecz, Bułgaria) – aklamacja; takie mosty określane są po polsku jako kryte nie zakryte, zaś nazwa tego obiektu w formie *Kryty Most* jest równie często stosowana;
- zmienić egzonim *bazylika Czterdziestu Męczenników* na ***cerkiew Czterdziestu Męczenników*** (Wielkie Tyrnowo, Bułgaria) – aklamacja; po polsku używane jest określenie *cerkiew* w odniesieniu do tego obiektu;
- zmienić egzonim *klasztor Szaolin* na ***Szaolin*** (koło Luoyang, Chiny) – 6 głosów za zmianą, 5 przeciw, 7 wstrzymujących się; uznano, że termin *klasztor* nie jest nieodłącznym elementem nazwy;
- zmienić egzonim *sadzawka Siloe* na ***Siloe*** (Jerozolima) – 8 głosów za zmianą, 8 przeciw, 2 wstrzymujące się, przeważał głos przewodniczącego; dotychczasowa nazwa sugerowała, że jest to sadzawka osoby o imieniu Siloe, podczas gdy nazwa tego obiektu nie nawiązuje do imienia.

Ze względu na brak czasu dokończenie omawiania nazw do wyjaśnienia oraz nazw budowli z obszaru Ukrainy odłożono na kolejne posiedzenie Komisji.

Na tym posiedzeniu zakończono.

Protokółował:
Maciej Zych